

Nieuwsthema: Dieren op (door)reis

Blok 1 – Nieuwsthema 1 – week 1

Doelen en eindopdracht

Lesdoel

De leerlingen kunnen de tekst actief lezen (eventueel aan de hand van sleutelvragen) en ze kunnen informatie filteren uit de tekst.

Leesdoel

De leerlingen lezen over welke soorten vogels trekken, waarom vogels een trektocht maken en waar de reis naartoe gaat. Ook weten de leerlingen welke vogels er juist naar Nederland afreizen voor een verblijf gedurende de koudere maanden.

Eindopdracht

In de tweede week schrijven de leerlingen een informatieve tekst over de trektocht van dieren. Hiervoor schrijven ze na het lezen van deze tekst alvast een aantal stukjes tekst. Volgende week gaan zij verder met het uitwerken van de informatieve tekst.

Je herkent deze opdrachten aan dit symbool:

Bij dit nieuwsthema

Werkblad Actief lezen

Kant-en-klare printbestanden van de werkbladen inclusief leestekst om te printen op A3-formaat.

Woordenschatles

Woorden

Niveau C

ergens zijn heil in zoeken
migreren
schamel
te boven komen
talloos
profiteren van
de recreant
de infrastructuur
op de loer liggen
het schouwspel

Niveau D

de thermiek
foerageren
zich manifesteren
steevast
de populatie
de ornitholoog
zijn biezen pakken
de intensiteit
obees
vitaal

Thematisch werken

SLO-inhoudslijnen

Oriëntatie op jezelf en de wereld;
Planten, dieren en mensen;
De ruimte om je heen

Voorkennis

Wat weten de leerlingen al over de trektochten van vogels uit en naar Nederland?

Transfer

Het onderwerp 'Dieren op (door)reis' heeft ook raakvlakken met de vakken biologie en aardrijkskunde. Werk je in het vo? Attendeer je collega's dan op het feit dat de leerlingen bij Nieuwsbegrip hierover gelezen hebben. Wellicht kunnen zij vanuit hun vakgebied de kennis van de leerlingen verder uitbreiden.

Tips

Zie de bronnen in het leerlingenmateriaal. Zie www.nieuwsbegrip.nl voor de boekentips bij dit onderwerp en <https://jeugdbieb.nl/nieuwsbegrip> voor filmpjes, interessante websites et cetera.

Werkwijze leesles 1

Opdracht 1

Introduceer het onderwerp klassikaal door de foto bij de tekst te bekijken. Laat de leerlingen de eerste twee kolommen van het bekend-benieuwd-bewaardschema invullen. Na het maken van opdracht 2 en 3 kunnen de leerlingen ook de laatste kolom invullen.

Opdracht 2

Kijk met de hele klas naar de uitzending van het Jeugdjournaal. Deze video geeft informatie over het onderwerp en maakt de leerlingen nieuwsgierig.

Opdracht 3

Bekijk samen met de leerlingen de titel, de kopjes en de foto's bij de tekst. Model vervolgens het lezen van de inleiding. Laat de leerlingen de tekst daarna actief lezen. De sleutelvragen helpen indien nodig om de tekst beter te begrijpen.

Opdracht 4

De leerlingen beantwoorden een aantal vragen met goede Nederlandse zinnen. Deze uitwerking kunnen zij volgende week gebruiken bij de eindopdracht.

Vooruitkijken en verdiepen

Vertel de leerlingen dat ze zich volgende week verder in dit thema zullen verdiepen. Als zij zichzelf alvast verder willen verdiepen in dit onderwerp, is dit mogelijk met de tips voor Verder lezen en de suggesties van Jeugdbieb op de website (jeugdbieb.nl/nieuwsbegrip).

Modeltekst

*Ik ga nu hardop voordoen hoe ik actief lees. Let goed op. De titel van de tekst **Vogels trekken erop los**. Deze tekst gaat dus over vogels. De eerste zin van de tekst is: **Elk jaar gaan miljoenen dieren in en uit Nederland**. Miljoenen dieren is een enorm aantal. Ik vraag me af welke dieren dat precies zijn. Gaat het alleen om vogels, of ook om andere dieren? **De bekendste voorbeelden zijn trekvogels, zoals ganzen, zwaluwen en kraanvogels**. Ganzen en zwaluwen ken ik wel, maar kraanvogels zie je niet elke dag. Het woord trekvogels vertelt mij dat deze vogels zich verplaatsen van het ene gebied naar het andere. Ik ben benieuwd waarom ze dat doen. **De vogels trekken in groten getale tot soms wel duizenden kilometers ver weg op zoek naar voedsel, warmte of geschikte broedgebieden**. Hier krijg ik antwoord op mijn vraag. Vogels trekken omdat ze voedsel, warmte of een goede plek om te broeden zoeken. Duizenden kilometers vind ik erg ver. **Sommige soorten verlaten ons land zodra de winter nadert, terwijl andere juist naar Nederland komen om hier te overwinteren**. Ik dacht eerst dat alle trekvogels naar het zuiden vliegen, maar dat blijkt dus niet zo te zijn. **Maar hoe weten deze dieren eigenlijk waar ze naartoe moeten vliegen?** Dat is een goede vraag. Vogels hebben geen navigatiesysteem zoals wij. Toch weten ze vaak precies waar ze heen moeten. **En hoe bereiden zij zich voor op zo'n lange en vaak gevaarlijke reis?** Het woord gevaarlijke valt mij op. Ik denk dan aan slecht weer, roofdieren of een tekort aan voedsel onderweg. Blijkbaar is zo'n trektocht niet zonder risico's. **In deze tekst lees je hoe vogeltrek werkt, waarom vogels trekken en welke bijzondere rol Nederland daarbij speelt**. Nu weet ik wat ik straks in de tekst kan verwachten. Ik ga waarschijnlijk leren hoe vogeltrek werkt, waarom vogels dat doen en waarom Nederland belangrijk is voor veel trekvogels.*

Leg uit wat je gedaan hebt. Je hebt de inleiding actief gelezen, jezelf vragen gesteld en je eigen kennis ingebracht en die vergeleken met de informatie uit de tekst. Vraag nu eventueel een leerling een volgend stukje tekst hardop denkend te lezen en dit ook te doen.

Let op: Bij elke sleutelvraag zijn er hulpvragen of aanwijzingen. Gebruik deze alleen als deze relevant zijn voor de leerlingen. Als de leerlingen de sleutelvraag direct kunnen beantwoorden is een hulpvraag waarschijnlijk niet nodig. Als bijvoorbeeld onbekende woorden al besproken zijn tijdens het hardop denkend lezen, dan is het niet nodig om dit woord nogmaals te bevragen.

Sleutelvragen	Hulpvragen
Inleiding 1. Waarom moeten trekvogels zich goed voorbereiden op hun reis, en welke hulpmiddelen gebruiken zij onderweg om hun bestemming te bereiken, denk je?	1a: Waarom hebben trekvogels veel energie nodig voordat zij aan hun reis beginnen? 1b: Welke natuurlijke hulpmiddelen gebruiken trekvogels om hun route te vinden en hun reis gemakkelijker te maken?
Regel 9 – 19 2. Waarom kiezen sommige vogelsoorten ervoor om in Nederland te blijven, terwijl andere juist wegtrekken naar het zuiden?	2a: Hoe bereiden vogels die in Nederland blijven zich voor op de winter? 2b: Waarom hebben vooral insectenetende vogels voordeel van een trek naar het zuiden?
Ooievaars 3. Leg uit waarom thermiek voor ooievaars een voorwaarde is om hun lange trektocht naar Afrika succesvol af te leggen. Betrek in je antwoord zowel de lichaamsbouw van de ooievaar als de manier waarop thermiek ontstaat. 4. De tekst beschrijft dat de trekdrang van ooievaars is aangeboren, maar dat tegenwoordig een deel van de populatie toch in Nederland blijft. Hoe valt dit te verklaren?	3a: Waarom kost actief vliegen een ooievaar veel energie? 3b: Hoe zorgt thermiek ervoor dat ooievaars grote afstanden kunnen afleggen zonder voortdurend met hun vleugels te slaan? 4a: Wat is volgens de tekst oorspronkelijk de belangrijkste reden voor ooievaars om naar Afrika te trekken? 4b: Welke veranderingen in de omstandigheden maken het mogelijk dat sommige ooievaars niet meer vertrekken?
De trektocht 5. Het woord Allereerst staat aan het begin van de tweede alinea van dit stukje tekst. Hoe helpt dit woord de lezer om de opbouw van de tekst te begrijpen? Licht je antwoord toe met informatie uit de tekst.	5a: Hoeveel grote trekroutes worden in de tekst genoemd? 5b: Welke trekroute wordt beschreven na het woord Allereerst ?
Trekdrift 6. Leg uit op welke twee manieren het natuurlijke gedrag van vogels invloed heeft op de trek.	6a: Hoe weten vogels wanneer het tijd is om te vertrekken? 6b: Hoe vinden vogels tijdens de trek de juiste route?

Vogels in de weer 7. Waarom kan Nederland voor sommige vogelsoorten een eindbestemming zijn, terwijl andere vogels Nederland juist verlaten om elders te overwinteren?	7a: Uit welke gebieden komen vogels die in Nederland overwinteren? 7b: Waarom trekken sommige Nederlandse vogels juist naar Frankrijk of Spanje?
Wintergasten 8. De kleine zwaan legt een lange afstand af om in Nederland te overwinteren. Waarom zou deze reis de moeite waard zijn? Gebruik informatie uit de tekst én je eigen kennis.	8a: Welke voordelen biedt Nederland volgens de tekst aan kleine zwanen? 8b: Wat weet je over de winters in Rusland en Nederland?
Na het lezen 1. Welke vaardigheid van trekvogels vind jij het meest bijzonder: navigeren, het gebruik van thermiek of het afleggen van grote afstanden? Leg je keuze uit met informatie uit de tekst.	
Mogelijk onbekende woorden	
- karig (r. 12) - fascinerend (r. 48) - opvetten (r. 63) - magnetisch (r. 89)	

Werkblad Actief lezen

Groepje van: _____

Leesdoel: Na het lezen _____

Aantekeningen bij de stukjes

Noteer hieronder belangrijke informatie, onbekende woorden en eigen vragen. Schrijf ook de antwoorden van de sleutelvragen op.

Inleiding

Antwoord op sleutelvraag 1:

Regel 9 - 19

Antwoord op sleutelvraag 2:

Ooievaars

Antwoord op sleutelvraag 3:

Antwoord op sleutelvraag 4:

De trektocht

Antwoord op sleutelvraag 5:

Trekdrift

Antwoord op sleutelvraag 6:

Vogels in de weer

Antwoord op sleutelvraag 7:

Wintergasten

Antwoord op sleutelvraag 8:

Na het lezen

Antwoord op sleutelvraag 9:

Antwoorden

Leesles 1

Opdracht 2

Actief lezen – Antwoorden bij de sleutelvragen

Tijdens het lezen

Inleiding

1. Waarom moeten trekvogels zich goed voorbereiden op hun reis, en welke hulpmiddelen gebruiken zij onderweg om hun bestemming te bereiken, denk je?

Antwoord: Trekvogels moeten zich goed voorbereiden op hun reis, omdat ze vaak grote afstanden afleggen en daarvoor veel energie nodig hebben. Onderweg gebruiken ze de wind, thermiek en hun zintuigen om de juiste route te vinden en veilig hun bestemming te bereiken.

Regel 9 -19

2. Waarom kiezen sommige vogelsoorten ervoor om in Nederland te blijven, terwijl andere juist wegtrekken naar het zuiden?

Antwoord: Sommige vogelsoorten blijven in Nederland, omdat zij voldoende voedsel kunnen vinden en een vetreserve kunnen opbouwen voor de winter. Andere soorten trekken naar het zuiden, omdat hun voedsel, zoals insecten, in de winter bijna niet beschikbaar is. Door naar warmere gebieden te trekken waar meer voedsel te vinden is, vergroten zij hun kans om de winter te overleven.

Ooievaars

3. Leg uit waarom thermiek voor ooievaars een voorwaarde is om hun lange trektocht naar Afrika succesvol af te leggen. Betrek in je antwoord zowel de lichaamsbouw van de ooievaar als de manier waarop thermiek ontstaat.

Antwoord: Thermiek is voor ooievaars onmisbaar omdat zij als grote en zware vogels veel energie zouden verbruiken als zij voortdurend actief moesten vliegen. Thermiek ontstaat wanneer door de zon opgewarmde lucht opstijgt. Ooievaars maken gebruik van deze opstijgende luchtstromen om hoog in de lucht te komen en vervolgens zwevend verder te vliegen. Daardoor kunnen zij grote afstanden afleggen met een beperkt energieverbruik en wordt hun trektocht naar Afrika mogelijk.

	4. De tekst beschrijft dat de trekdrang van ooievaars is aangeboren, maar dat tegenwoordig een deel van de populatie toch in Nederland blijft. Hoe valt dit te verklaren? <i>Antwoord: Hoewel de trekdrang van ooievaars grotendeels is aangeboren, blijven tegenwoordig sommige ooievaars in Nederland omdat zij hier ook in de winter voldoende voedsel kunnen vinden. Zolang de grond niet langdurig bevroren is en er genoeg voedsel beschikbaar blijft, hoeven deze vogels niet naar Afrika te trekken. Dit laat zien dat aangeboren gedrag kan worden beïnvloed door veranderende omstandigheden in de leefomgeving.</i>
De trektocht	5. Het woord Allereerst staat aan het begin van de tweede alinea van dit stukje tekst. Hoe helpt dit woord de lezer om de opbouw van de tekst te begrijpen? Licht je antwoord toe met informatie uit de tekst. <i>Antwoord: Het woord Allereerst laat zien dat de schrijver een opsomming geeft. Na dit woord beschrijft hij de eerste grote trekroute van Noord-Europa via Zuid-Europa naar Afrika. Daarna volgt de tweede trekroute. Hierdoor begrijpt de lezer hoe de informatie is opgebouwd.</i>
Trekdrift	6. Leg uit op welke twee manieren het natuurlijke gedrag van vogels invloed heeft op de trek. <i>Antwoord: Het natuurlijke gedrag van vogels beïnvloedt de trek op twee manieren. Ten eerste zorgt de verandering in daglengte en lichtintensiteit ervoor dat vogels trekdrift krijgen en zich voorbereiden op vertrek. Ten tweede gebruiken vogels tijdens hun trek de zon en het magnetische veld van de aarde om de juiste route te vinden.</i>
Vogels in de weer	7. Waarom kan Nederland voor sommige vogelsoorten een eindbestemming zijn, terwijl andere vogels Nederland juist verlaten om te overwinteren? <i>Antwoord: Nederland heeft voor sommige vogelsoorten een mild winterklimaat en voldoende voedsel, waardoor zij hier komen overwinteren. Tegelijkertijd verlaten sommige Nederlandse vogels</i>

	<i>het land om nog warmere gebieden, zoals Frankrijk en Spanje, op te zoeken. Hierdoor is Nederland zowel een aankomstplaats als een vertrekpunt voor trekvogels.</i>
Fit to flight	8. De kleine zwaan legt een lange afstand af om in Nederland te overwinteren. Waarom zou deze reis de moeite waard zijn? Gebruik informatie uit de tekst én je eigen kennis. <i>Antwoord: De reis is de moeite waard omdat kleine zwanen in Nederland voldoende voedsel vinden. Ook zijn de winters hier meestal minder streng dan op de Russische toendra's, waardoor de kans groter is dat ze de winter goed doorkomen.</i>
Na het lezen	
1. Welke vaardigheid van trekvogels vind jij het meest bijzonder: navigeren, het gebruik van thermiek of het afleggen van grote afstanden? Leg je keuze uit met informatie uit de tekst. <i>Eigen antwoord</i>	
Mogelijk onbekende woorden	
karig (r. 12) fascinerend (r. 48) opvetten (r. 63) magnetisch (r. 89)	= als iets te klein of te weinig is = alle aandacht en belangstelling oproepend = als dieren extra vet opslaan als reserve voor een lange reis of een koude periode = (van ijzer) met de eigenschap iets van ijzer aan te trekken

Opdracht 4**Eindopdracht**

Eigen antwoorden.